

Betrokken bij de Rivierenwijk: enkele ideeën over de bewonersparticipatie bij de herstructurering van de Rivierenwijk in Deventer vanaf 2005

In kader van werkzaamheden voor het VROM Impulsteam

Concept versie 2.0 -

Amsterdam, 3 december 2004

Paul van Soomeren

Inhoudsopgave

	Vooraf	3
1	Inleiding	4
1.1	Uitgangspunten en constatering	4
2	Voorstel	6
2.1	Project-organisatie	6
2.2	Plan voor bewoners betrokkenheid	6
2.3	Aan de slag	6
2.4	Kolonistenplan	7
2.5	Bewonersrollen	7
2.6	Deskundige bewoners	8
2.7	Representatieve peilingen	8
2.8	Beheer met een 'bite'	9
	Bijlagen	
Bijlage 1	Wat is nu eigenlijk SOCIALE herstructurering?	12
Bijlage 2	Vijf vormen van communicatie	15

Vooraf

Bij de (snelle) productie van deze notitie hebben veel mensen een bijdrage geleverd. Soms ging dat bijna tussen neus en lippen door; zo heb ik velen kort gesproken op 15 november toen in de Rivierenwijk eerst de Smederij geopend werd door minister Thom de Graaf en 's avonds in het stadhuis een groot lijsttrekkersdebat over herstructurering werd gehouden. In een aantal gevallen was er ook sprake van een langer interview, of gesprek. Verder dank ik ieder die stukken toestuurd en alle mensen die met opmerkingen op eerdere versies van deze notitie kwamen.

Bedankt:

Ina Adema, Joop Hofman, James van Lidth de Jeude, Fred Pals, Ap van Straaten, Hans Cok, Bert Doornebos, Ruth van Swaay, Martin Schuttert, Anke Klein Lebbink, Bert van Dieren, Henk Damen, Rinie Teuben, Lia van Arum, Berna van de Graaf, Alex Leenders, Willem Giezeman, Eise Kalk, Gerda Quint en de vele andere bewoners die hulpvaardig en/of informerend op me afkwamen toen ik enkele keren (15 en 22 november) overdag of bij nacht en ontij door de wijk baggerde.

1 Inleiding

De Rivierenwijk in Deventer staat al (veel) langer op de lijst om 'geherstructureerd' te worden. Dit proces lijkt – na een lange aanloop – in 2005 van start te gaan.

De vraag die in deze notitie centraal staat is hoe de bewonersbetrokkenheid bij dit langdurige proces vormgegeven kan worden.

1.1 Uitgangspunten en constatering

- 1 In de stukken maakt men een onderscheid tussen fysieke en sociale herstructurering. Bij fysieke herstructurering gaat het vooral om sloop, nieuwbouw en renovatie van woningen. Bij sociale herstructurering gaat het om ingrijpende sociale veranderingen in de structuren, maar blijft veelal nogal vaag wat daar nu precies onder verstaan moet worden. **Het begrip 'sociale herstructurering' moet dus duidelijker ingevuld worden; een eerste voorzet daartoe is in bijlage 1 opgenomen.** In deze notitie gaan we er vanuit dat we praten over zowel de fysieke – als de sociale herstructurering van de Rivierenwijk.
- 2 Binnen de Rivierenwijk maakt men een onderscheid naar de delen 1, 2, 3 en 4.¹ De fysieke herstructurering speelt aan de randen van deel 1 (ten westen van de Amstellaan), terwijl het episch centrum van de fysieke herstructurering in deel 2 ligt met heel veel Rentré woningen ten westen van de Deltaplein. De sociale herstructurering speelt in de hele Rivierenwijk, maar vooral in deel 3 (oost van Deltaplein), waar door het versplinterde eigenaarschap van de woningen fysieke herstructurering bijna onmogelijk is. Deel 4 ('over de brug', dus oost van Douwelerwetering).lijkt nog vrij los te staan van de herstructureringsoperatie, maar behoort wel tot de Rivierenwijk en zal dus ook de gevolgen ervan merken. Omdat de herstructurering van invloed zal zijn op de hele Rivierenwijk, **verdient het aanbeveling om de hele Rivierenwijk in de participatie en communicatieplannen mee te nemen. Daarbij kan eventueel wel onderscheid gemaakt worden naar de verschillende delen van de wijk (als het ware zwaardere – deel 2 en 3- en lichtere – deel 1 en 4 - versies toe-passen).**
- 3 Bij 'bewoners' gaat het om mensen die in de Rivierenwijk wonen (huidige bewoners) en om bewoners die er in de toekomst (zouden willen/kunnen) komen te wonen (nieuwe bewoners²). Er zullen extra inspanningen nodig zijn om nieuwe bewoners in beeld te krijgen en ook met hen van gedachten te wisselen. Er bestaan daar overigens wel voorbeelden van (onder andere in bepaalde Vinex lokaties). Eventueel kunnen nieuwe bewoners later geraadpleegd worden (omdat het bij de eerste projecten om doorstroming zal gaan), maar **zodra er sprake is van de mogelijke instroom van nieuwe bewoners verdient het aanbeveling hen ook op een of andere wijze bij het herstructureringsproces te betrekken.**

Noot 1 Dit gaat zelfs zo ver dat bewoners zich ook zo voorstellen: "Ik ben bewoner van de Rivierenwijk deel 3".

Noot 2 Dat kunnen bewoners van elders zijn (binnen of buiten Deventer), maar ook starters op de woningmarkt.

- 4 Binnen de Rivierenwijk loopt het project Kolonisten in de wijk. Hieruit blijkt dat er van ongeveer 50 sociale gemeenschappen sprake is in de Rivierenwijk (delen 1, 2 en 3). Mondelinge informatie (Ap van Straaten en Joop Hofman) leert dat sommige gemeenschappen dicht bij elkaar staan, of zelfs soms overlappen, maar dat in ingedikte vorm er nog steeds sprake zal zijn van 20 gemeenschappen die verschillende wensen, culturen en aanpakken kennen. ***Bij het betrekken van bestaande bewoners moet dus rekening gehouden worden met 20 groepen/ groepjes. Daarnaast zijn er nog de nieuwe bewoners; stel dat er daar sprake is van 5 typen³ dan praten we over in totaal ongeveer 25 groepen waar rekening mee gehouden moet worden in de participatie, marketing en communicatie strategie.***
- 5 Door alle partijen (een deel van de actieve huidige bewoners, ambtenaren, politici, collegeleden en corporatie) is aangegeven dat bewoners⁴ betrokken moeten worden. Het gaat daarbij om drie min of meer gelijkwaardige actoren: ***corporatie, gemeente, bewoners***. De begrippen 'betrokkenheid' en 'participatie' worden daarbij zelden duidelijk gedefinieerd. We zullen dat in de volgende paragraaf nader trachten te benoemen (zie ook bijlage 2).
- 6 Statistische informatie over de Rivierenwijk is niet zondermeer beschikbaar. Er is sprake van 'vervuiling', omdat soms andere gebieden ook in de cijfers worden meegenomen (Hoornter, Bergweide, Kazerne gebied⁵). ***Het zou aanbeveling verdienen tot een eenduidige definitie / afgrenzing van het gebied te komen en binnen de gedefinieerde grenzen zo veel mogelijk statistisch materiaal ter beschikking te hebben*** (denk daarbij ook aan politie, DWA, GGD, GGZ, etc.).
- 7 Ten behoeve van het transformatieproces van de naoorlogse wijken in Deventer is in 2002 een Beleidskader Ontwikkelingsgebieden vastgesteld. ***Over communicatie en participatie zijn daarin de volgende uitgangspunten vastgelegd*** (citaat):
- Het communicatieplan is van groot belang, omdat hierin uitgewerkt wordt hoe de bewonersbetrokkenheid is per planfiguur, maar ook hoe de ontwikkelingen per wijk en/of buurt gepland zijn voor de komende tijd. Bewoners krijgen zo een soort agenda waarin duidelijk is wanneer wat gebeurt.
 - Parallel hieraan is het belangrijk inzicht te hebben in de sociale situatie (samenstelling, woonduur) van het te ontwikkelen gebied. Er moet goed ingeschat worden wat er veranderd in de bevolkingssamenstelling en wat de gevolgen daarvan zijn. Dit is bepalend voor de boodschap van communicatie en de wijze van samenwerking met bewoners tijdens het proces van transformatie.
 - Tot slot: participatie en communicatie mogen geen sluitpost van de begroting vormen. Financiering van bewonersbetrokkenheid maakt onderdeel uit van deze uitwerking van de raamovereenkomst tussen gemeente en corporaties.

Noot 3 We spreken hier bewust niet van groepen, omdat het hier om individuen zal gaan die elkaar waarschijnlijk niet kennen: starters op de woningmarkt, kopende lege nesters, jonge gezinnen, twee persoons huishoudens modaal, etc. Het hier gestelde aantal van vijf is een blinde gok.

Noot 4 De term wordt tot nu toe altijd ongespecificeerd gebruikt.

Noot 5 Ik ben als externe niet geheel zeker over deze benamingen. Mijn definitie van de Rivierenwijk is: het gebied tussen spoor (noord), Veenweg (west), Snipperlingsdijk (zuid) en Overijsselskanaal (oost).

2 Voorstel

2.1 Projectorganisatie

Er moet zo *snel* mogelijk een **project organisatie** komen voor de aanpak van de fysieke en sociale herstructurering in de Rivierenwijk. Binnen de projectorganisatie komt er – ter verhoging van de slagkracht. c.q. een vliegende start - een meer sturende/bestuurlijke laag (denk hier bijvoorbeeld aan wethouder herstructurering, stadsbeheer, wijkwethouder wijk 3, veiligheid, corporatie directeur, misschien een dienst directeur, enkele bewoners). Deze stuurgroep stuurt op hoofdlijnen en komt slechts enkele keren per jaar bijeen. Daaronder een operationele laag met deelnemers zoals: corporatie projectleider, gemeentelijk projectleider, wijkambtenaar, enkele andere gemeentelijke medewerkers (afhankelijk van welke specifieke terreinen van de sociale herstructurering zulks vereisen; zie bijlage 1) en enkele bewoners (huidig en nieuw); totaal niet meer dan 7 a 8 mensen.

Het gaat om drie geledingen: corporatie, gemeente, bewoners. Het geheel duiden we – zie de figuur verderop in deze notitie – gemakshalve aan als 'de projectgroep' (daarbinnen hebben we een stuurgroep onderscheiden).

Deze organisatie kan eventueel ook buiten de deur geplaatst worden, waarbij ook een Wijkontwikkelingsmaatschappij tot de mogelijkheden behoort.

Van belang is wel dat binnen de projectgroep/ projectorganisatie 'fysiek' en 'sociaal' beide even sterk vertegenwoordigd zijn, in evenwicht zijn en ook beide goed geborgd zijn (het gaat om twee kanten van een medaille).

2.2 Plan voor bewoners betrokkenheid

De gemeente maakt zo snel mogelijk een **plan voor 'bewoners betrokkenheid herstructurering Rivierenwijk'** waarin vastgelegd wordt wie, wanneer (stappen), waarop een inbreng zal hebben. Het plan geeft per stap (of per onderdeel) duidelijk de communicatievorm aan (zie bijlage 2). Veel van hetgeen in deze notitie is opgenomen, kan gebruikt worden om dit plan verder vorm te geven. Om het plan goed te borgen zal er politieke besluitvorming over moeten plaatsvinden. Het kan aanbeveling verdienen om de eerste stap te zien als een verkennende fase waarin de drie belangrijkste partijen (corporatie, gemeente, bewoners) ontspannen kunnen kennismaken en misschien oud zeer kunnen lozen: free floating. Hierbij kan eventueel ook een externe ingezet worden, die weer verdwijnt zodra de zaken lopen.

2.3 Aan de slag

Zo *snel* mogelijk moet **fysiek en sociaal aan de slag** gegaan worden; fysiek door bijvoorbeeld op een onomstreden plek te beginnen met bouwen en sociaal door op bijvoorbeeld op beheer en/of veiligheid de tanden de laten zien door de aanpak van weedplantages, overbewoning, of een van de andere belangrijkste problemen intensiever aan gaan pakken.

Bij de sociale herstructurering zou het nuttig zijn als de grootste problemen bekend zijn (DWA?) en als er ook een helder beeld is van de prestatie-eisen op elk van de specifieke terreinen (zie bijlage 1). Overigens geldt iets vergelijkbaars voor de fysieke herstructurering; die lijkt wel lekker concreet, maar welke doelen men eigenlijk met bepaalde fysieke ingrepen nastreeft is lang niet altijd helder.

2.4 Kolonistenplan

Het project Kolonisten van de Wijk mondt uit in een lijst met wensen, ideeën en randvoorwaarden van de kant van de huidige bewoners. ***De uitkomst van dat proces noemen we het Kolonistenplan en dat plan kan een goede basis vormen voor de start van de structurele bewoners betrokkenheid bij de fysieke en sociale herstructurering van de Rivierenwijk.*** Het zou een goede zaak zijn als daarbij ook nog – desnoods embryonaal – de wensen en randvoorwaarden van potentieel nieuwe bewoners meegenomen worden. Van belang is verder dat de projectgroep - voordat het Kolonistenplan definitief wordt gemaakt/uitgebracht - aangeeft aan welke eisen dit plan moet voldoen, opdat het optimaal in het verdere planproces meegenomen kan worden. Men dient zich bewust te zijn van het feit dat een plan – dus ook een Kolonistenplan – nooit af is. Zodra iets op papier staat duiken al weer nieuwe problemen en oplossingen op en daarom dient men de situatie in de wijk ook steeds goed te observeren.

2.5 Bewonersrollen

Bij het betrekken van huidige en nieuwe bewoners moet een ***onderscheid*** gemaakt worden naar ***drie soorten rollen***:

- ***Deskundigheid***: een bewoner als specifieke deskundige met jarenlange woonervaring in de eigen buurt⁶. Het gaat hierbij om kennis en ervaring, maar vooral ook om aanbevelingen over (on)mogelijkheden, sterke en zwakke kanten, do's and don'ts.
- ***Legitimiteit/representatie***: een bewoner als een vertegenwoordiger van een groep zoals 'alle bewoners van de Rivierenwijk', 'alle inwoners van deel 2', 'alle turken, (of Nederlanders, of ex-kampers, of jongeren, of)' uit de Rivierenwijk', etc. Het gaat hierbij om vertegenwoordiging, mandaat, doorgeefluik van wensen/eisen, terugkoppelaar van het haalbare.
- ***Bewoner als investeerder*** en 'maker' van zijn wijk. Tot op heden wordt vooral gekeken naar investeringen van de corporatie en de gemeente; niemand heeft tot op heden een serieuze calculatiepoging gedaan om te zien wat bewoners eigenlijk in haard, huis en wijk investeren (nu en in de toekomst). Daarbij zou overigens niet alleen in geld gedacht moeten worden gedacht, maar kan ook tijd/energie/activiteiten in de beschouwing worden betrokken.⁷

Noot 6 Voor huidige bewoners: Rivierenwijk totaal + deelbuurt, maar net zo goed de huidige eigen buurt van de nieuwe bewoners

Noot 7 Eenzelfde discussie is eerder aangekaart in WOP: de stad en wijken in evenwicht (eerste en tweede rapportage wijkontwikkeling Deventer; DSP-groep en RIGO 1997/1998)

2.6 Deskundige bewoners

Gezien het grote aantal groepen (25) is het **voorstel om een beperkt aantal bewoners (2 à 3) aan te spreken op hun rol van deskundige en hen in die rol een plek te geven in de projectgroep** (eisen: deskundig op specifiek terrein, langere termijn visie). We spreken hier van de 'projectgroep-bewoners'; dit zijn in de eerste plaats (ervarings-)deskundigen en ze representeren dus slechts zichzelf. Zij kunnen gebruik maken van een breder klankbord dat bestaat uit een via Kolonisten geïnventariseerde groep leden vanuit de 20 gemeenschappen en enkele typen nieuwe bewoners. De leden/deelnemers aan dit klankbord zijn met naam en toenaam bekend en deze groep van 25 personen kan eens in de zoveel tijd bijeen komen, maar hoeft niet heel frequent te zijn, tenzij er sprake is van belangrijke vragen. Ook het klankbord heeft de rol van deskundige en is dus noch opdrachtgever voor de bewonersgeleding in de projectgroep, noch representant van 'de wijk/de bewoners'; het klankbord is wel de representant van het Kolonistenplan zoals dat er begin 2005 zal liggen. Als metafoor: stel dat het Kolonistenplan zoek raakt, dan kan het klankbord daartoe bijeengeroepen het plan in één avond opnieuw produceren.

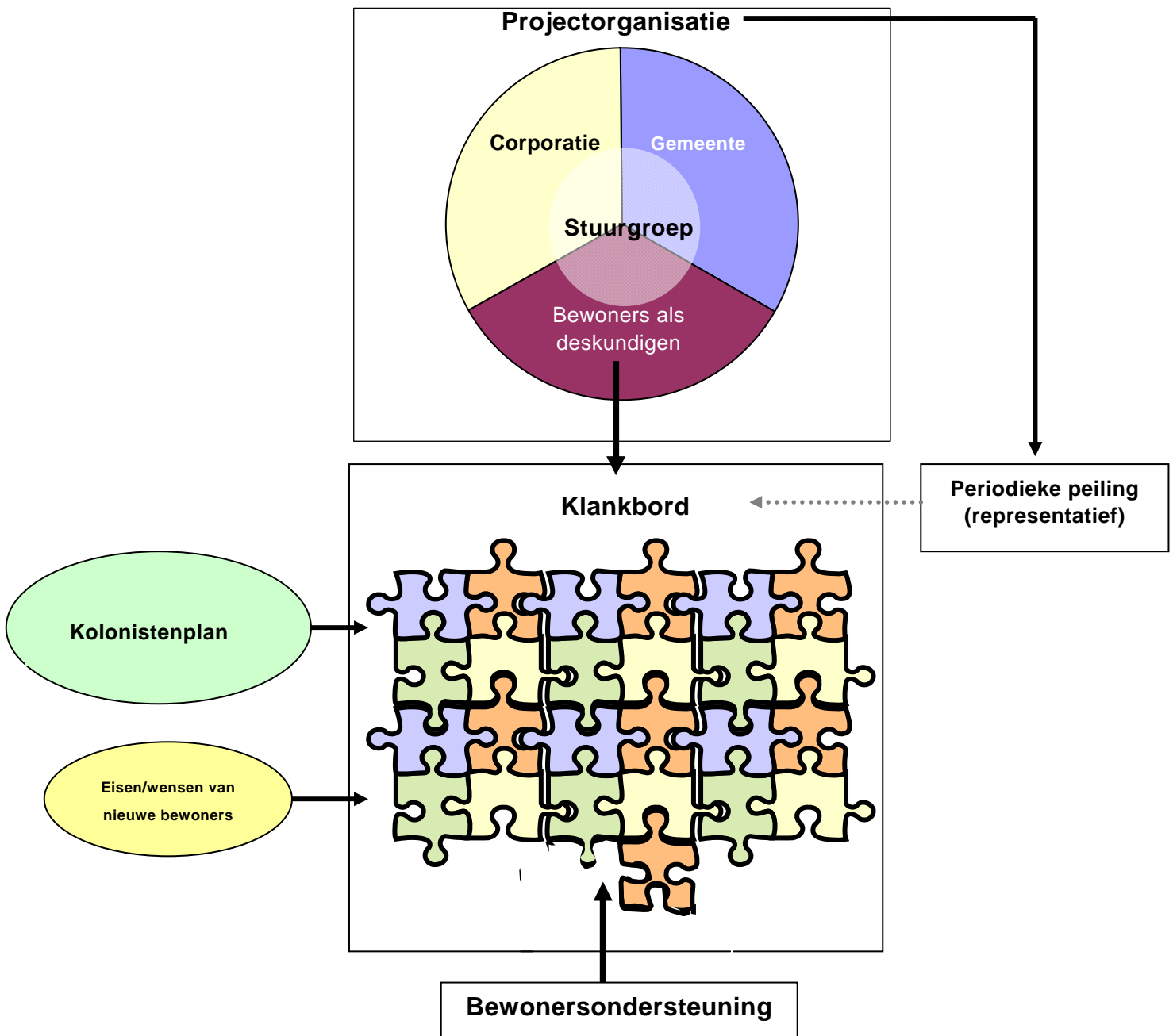
Zowel de 'projectgroep-bewoners' als de 'klankbord-bewoners' kunnen wisselen afhankelijk van het planstadium en de vereiste deskundigheid. Het mag geen duiventil worden, maar het in- en uitvliegen van specifieke deskundigheid is een reële optie.

Tenslotte moet een en ander goed afgestemd worden met de werkzaamheden in het kader van de Deventer Wijkaanpak (DWA), zodat bewoners geen dubbel werk doen. **Daarbij zou de mogelijkheid verkend moeten worden om op termijn te komen tot een DWA-plus variant voor intensief wijkaanpakwerk in herstructureringswijken.**

2.7 Representatieve peilingen

Omdat de bewoners in de projectgroep en in het klankbord geen vertegenwoordigende rol hebben en ze alleen zichzelf en hun eigen deskundigheid representeren, is het **van belang om de planontwikkeling eens in de zoveel tijd breder voor te leggen aan een veel grotere groep**. Dit kan via huurdercommissies, buurtavonden, websites/chatrooms, folders, de info winkel, enquêtesenfin noem alle reguliere middelen maar op. Hierbij dient vooral het politieke circuit niet vergeten te worden (raadsleden als volksvertegenwoordigers). Representativiteit is in dit geval wèl een serieus issue; dus een avond waarop alleen grijze witte mannen van boven de 50 komen, is geen avond. Mocht uit dergelijke peilingen blijken dat er in den brede, of bij een specifieke groep geen draagvlak voor de plannen bestaat omdat men vindt dat ideeën en wensen vergeten worden, dan moet men nadenken of de deskundigheid van klankbord en projectgroep wel voldoende is. Dat kan leiden tot aanvulling/verandering (zie in de figuur de heel licht getrokken pijl tussen. Periodieke peiling en Klankbord).

Het model ziet er dan dus als volgt uit:

2.8 Beheer met een 'bite'

Er bestaan een aantal beheer problemen waarbij men in het kader van de sociale herstructurering stevig zijn tanden zal moeten laten zien. Dit betreft vooral veiligheid, waarbij het om zware problemen gaat (weedteelt, illegale overbewing). In dit soort gevallen is aan een vergaande bewonersbetrokkenheid geen behoefte: de bewoners kunnen iets signaleren, maar daarna is het aan de politie om op een onverwachts moment haar slag te slaan. Gezien zijn portefeuille openbare orde is de burgemeester de eerst aangewezen trekker (die weer voor afstemming met politie en OM kan zorgen in de driehoek).

De burgemeester heeft in de gesprekken aangegeven deze rol te willen spelen, waarbij een extra inzet van de politie in De Rivierenwijk een reële mogelijkheid is. Overigens zijn er naast genoemde veiligheidsproblemen, nog meer zaken op het terrein veiligheid die aangepakt kunnen worden. In bijlage 1 wordt veiligheid als deelterrein bij de sociale herstructurering dan ook weer opgevoerd en worden enkele voorbeelden van prestatie-eisen gegeven die men zou kunnen afspreken. Naast veiligheid geldt hetzelfde voor alle andere onderwerpen op het gebied van de sociale herstructurering. Het verdient dan ook aanbeveling om - met alle per terrein betrokken partijen – op elk van de deelterreinen van sociale herstructurering te komen tot harde prestatie-eisen. Bijlage 1 geeft een aantal voorbeelden van dergelijke prestatie-eisen die snel tot concretisering van het begrip 'sociale herstructurering' kunnen leiden.

Bijlagen

Bijlage 1 Wat is nu eigenlijk SOCIALE herstructurering?

Onder het begrip 'sociaal' wordt in de herstructureringsoperatie (in Deventer, maar eigenlijk overal in Nederland) veel verstaan, maar wát precies blijft meestal vaag. Bij VROM hoorden we de meest praktische definitie: "sociaal is alles wat niet fysiek is". Het is de vraag of dit een houdbare definitie is, want in dat geval wordt het brede schoolgebouw fysiek en de inhoud ervan sociaal (personeel, leerlingen, onderwijs, werkprocessen). In dat geval wordt fysiek bijna letterlijk 'bakstenen stapelen'.

Een diepgravender weg wordt gevolgd in de VROM publicatie 'De Sociale Verbouwing (een pve voor herstructureringsgebieden), Den Haag mei 2004. Opvallend daarbij is echter dat men wel terreinen benoemt en in algemene termen de mogelijke wensen omschrijft, maar vervolgens gelijk naar heel concrete kengetallen spring (vierkante meters, aantal bedden). Essentieel is nu juist dat men eerst in de wijk komt tot meetbare prestatie-eisen die pas daarna in vierkante meters omgezet kunnen worden. Daarom geven we hier onder ook steeds voorbeelden van dergelijke prestatie-eisen. Om daarbij tot ene goede invulling te komen (formulering, invulling van de grenswaarden) vereist een open samenwerkings- en uitwisselingsproces dat als eerste stap in het bewonersplan (free floating stap) opgenomen zou kunnen worden.

Hierna zullen we pogen een eerste aanzet te geven van de onderwerpen die bij 'sociale herstructurering' een rol spelen (met dank aan de Joop Hofman voor de voorzet), waarbij we ons vooraf excuseren voor enig socio-jargon.

Een PvE

Het gaat om een PvE (programma van eisen) met prestatie-eisen op een aantal – zie onder – specifieke terreinen. De prestatie-eisen zijn daarbij idealiter in concrete, heldere en liefst meetbare termen geformuleerd en verwoorden de te bereiken situatie (het te halen doel). Per specifiek terrein geven we in het onderstaande wat wilde voorbeelden van dergelijke prestatie-eisen⁸.

Basisnorm

Per prestatie-eis wordt liefst een basisnorm afgesproken, waarbij tevens wordt aangegeven wie daarvoor de verantwoordelijke is.

Gebiedsgericht:

De invalshoek die we hier hanteren is gebiedsgericht (datgene dat binnen de Rivierenwijk gepresteerd moet worden en/of de resultaten van eventueel elders geleverde prestaties die binnen de Rivierenwijk zichtbaar/meetbaar zijn).

Noot 8 Voor de gemeente Amsterdam en ZAO maakten we ooit het programma van eisen voor zorg en welzijn in de Vinex lokatie IJburg (IJburg zonder scheidslijnen). We gaan hier van een vergelijkbare opzet uit.

Beton, vierkante meters en aantalbedden c.q. hulpverleners

Aan dat soort kengetallen wagen we ons hier nog niet. Dat zou ook onzinnig zijn, want zo ver is het nog niet: eerst moeten de prestaties helder zijn (de essentie van een PvE) en pas daarna volgt een concretiseringfase (bestek).

Specifieke terreinen

- **Opleiding, scholing en scholen**

Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:

- Tenminste ..% van de bewoners in de leeftijdsklasse .. heeft een opleiding op VWO niveau en hoger.
- Is in de Rivierenwijk minimaal een basisschool met .. klassen die aan de eisen x, y en z voldoet en die minimaal ..% van haar leerlingen uit de Rivierenwijk trekt.
- Tenminste ..% van de VO-leerlingen op scholen in of buiten Deventer wonend in de Rivierenwijk beschikt bij het verlaten van het onderwijs over een startkwalificatie.
- Tenminste ..% van de leerlingen van de basisschool X stroomt door naar VO.

- **Werk, vrijwilligerswerk, activering**

Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:

- Tenminste ..% van de bewoners in de Rivierenwijk in de leeftijdsklasse .. tot .. heeft betaald werk voor minimaal .. uur per week.
- Tenminste .. % van de bewoners in de Rivierenwijk doet voor minimaal .. uur per week gemiddeld vrijwilligerswerk.

- **Sociale relaties (prettig samenleven en sociaal netwerk)**

Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:

- Het aantal bewoners die minder dan .. keer per maand buiten komen en minder dan ... keer per maand bezoek krijgen van vrienden, burens, bekenden en/of hulp/steun instanties is minder dan ..

- **Veiligheid** (te splitsen in externe veiligheid (brand en rampen), feitelijk plaatsvindende criminaliteit en onveiligheidsgevoelens)

Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:

- De kans dat er op de omliggende (spoor)wegen een ramp plaatsvindt met gevaarlijke stoffen is minder dan ...
- Het risico op woninginbraak in de Rivierenwijk (=aantal woninginbraken per 1000 woningen) is minder dan ..
- Op de vraag 'voelt u zich wel eens onveilig overdag in de Rivierenwijk' antwoordt meer dan ..% van de respondenten in een representatieve steekproef ontkennend.

- **Zorg en welzijn**

Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:

- Van elke woning in de Rivierenwijk is er een onbelemmerde rolstoel - en rollator route naar het wijkzorgcentrum in de .. straat.
- Vanuit het wijkzorgcentrum is overdag en in de nacht binnen maximaal .. een hulpverlener met kwalificaties x en y binnen .. minuten na alarmering ter plekke in een woning binnen een straal van .. (de wijkzorgzone).

- Ten behoeve van bewoners is deskundige ondersteuning in te kopen voor een maximaal bedrag van .., waarbij de kwaliteit van de ondersteuners aan eisen x, y en z moet voldoen en de instelling waar zij werkzaam zijn aan eisen p,q en r voldoen.
- Bij de kinderopvang wordt een combinatie gezocht met winkelvoorzieningen en gemakdiensten waarbij er in totaal voor kinderopvang minimaal .. plaatsen gecreëerd worden, in de peuteropvang (speelzaal) minimaal .. plaatsen en voor de naschoolse opvang binnen een straal van .. meter .. plaatsen.
- **Schoon en heel**
Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:
 - Het % vervuild oppervlak is maximaal .. per vierkante meter (vooraf onderhoudsniveau afspreken in overleg diensten/bewoners).
 - Vernielingen/bekladdingen van objecten x, y en z worden minimaal .. uur na melding/schouwing gerepareerd (voorwaarde: meldpunt en schouwing minimaal .. keer per ...).
- **Kwaliteit van samenwerkingsproces systeemwereld (corpo en gemeente) en bewoners**
Voorbeelden van prestatie-eisen zijn hier:
 - Minimaal ..% van de deelnemers zijn desgevraagd tevreden (= rapportcijfer 7 en hoger) over het samenwerkingsproces (respectievelijk: leuk, netjes, eerlijk, open).
 - Er zijn minimaal .. bewonersavonden per jaar en daar komen minimaal ... bewoners opdagen (en daarvan zijn er minimaal .. van groep .. en .. van groep .. enetc.).
 - Jongeren uit de Rivierenwijk worden betrokken bij het ontwerp van (delen van) de openbare ruimte, waarbij gewerkt wordt volgens een methodiek als 'Kids 'n Space'(of gelijkwaardig) en waarbij minimaal .. van hun voorstellen ter goedkeuring in de groep wordt voorgedragen.

Verder:

- **cultureel;**
- **sport, recreatie, vrije tijd;**
- specifieke of multifunctionele **voorzieningen;**
- **speelruimte** voor jeugd/kinderen (ook ruimte voor doelloos hangen);
- **sociaal kwetsbare groepen;**
- meer?

Tenslotte wijzen we er op het hele onderdeel 'wonen' (en dus ook aangepaste woningen e.d.) hier nog weggelaten te hebben. Het hoort samen met de voorgaande terreinen een integraal geheel te vormen.

Bijlage 2 Vijf vormen van communicatie

(Uit: Communicatie en participatie bij de transformatie van woonwijken; beleid voor, met en door bewoners; Januari 2003; VHMZ RMW)

- 1 **Informereren:** gemeente en/of corporatie bepalen in hoge mate zelf de agenda voor de besluitvorming en houden betrokkenen hiervan op de hoogte. Zij maken geen gebruik van de mogelijkheid om betrokkenen (bewoners/ gebruikers) werkelijk een eigen bijdrage te laten leveren bij de ontwikkeling van beleid.
- 2 **Raadplegen:** gemeente en/of corporatie bepalen in hoge mate zelf de agenda, maar zien betrokkenen als gesprekspartners bij de ontwikkeling van beleid. De gemeente en/of corporatie verbinden zich echter niet aan de resultaten die uit de gesprekken of overleggen voortkomen.
- 3 **Coproduceren:** gemeente en/of corporatie stellen in beginsel de agenda samen, maar geven betrokkenen gelegenheid om problemen aan te dragen en oplossingen te formuleren, waarbij deze ideeën een volwaardige rol spelen in de ontwikkeling van beleid. De gemeente en/of corporatie verbinden zich in principe aan de resultaten, maar kunnen bij de uiteindelijke besluitvorming hiervan (beargumenteerd) afwijken.
- 4 **Meebeslissen:** gemeente en/of corporatie laten de ontwikkeling van en de besluitvorming over het beleid bepalen door de betrokkenen, waarbij medewerkers van gemeente en/of corporatie een adviserende rol vervullen. Gemeente en/of corporatie nemen de resultaten over, na toetsing aan vooraf gestelde randvoorwaarden.